

لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور

تبیین، تحلیل و پیشنهاد

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
۱.....	خلاصه مدیریتی
۲.....	اهم محورها و تبصره های لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور
۴.....	حقوق و دستمزد
۵.....	مالیات ۵۰ درصد بالا می رود
۶.....	رشد ۷ درصدی اقتصاد در لایحه بودجه ۱۴۰۳ هدف گذاری شد
۸.....	ارقام کلان لایحه بودجه ۱۴۰۳
۹.....	تحلیل و جمع بندی
۹.....	تحلیل
۱۱.....	جمع بندی
۱۳.....	نتیجه گیری از بررسی آمار و ارقام کلان لایحه بودجه ۱۴۰۳

خلاصه مدیریتی

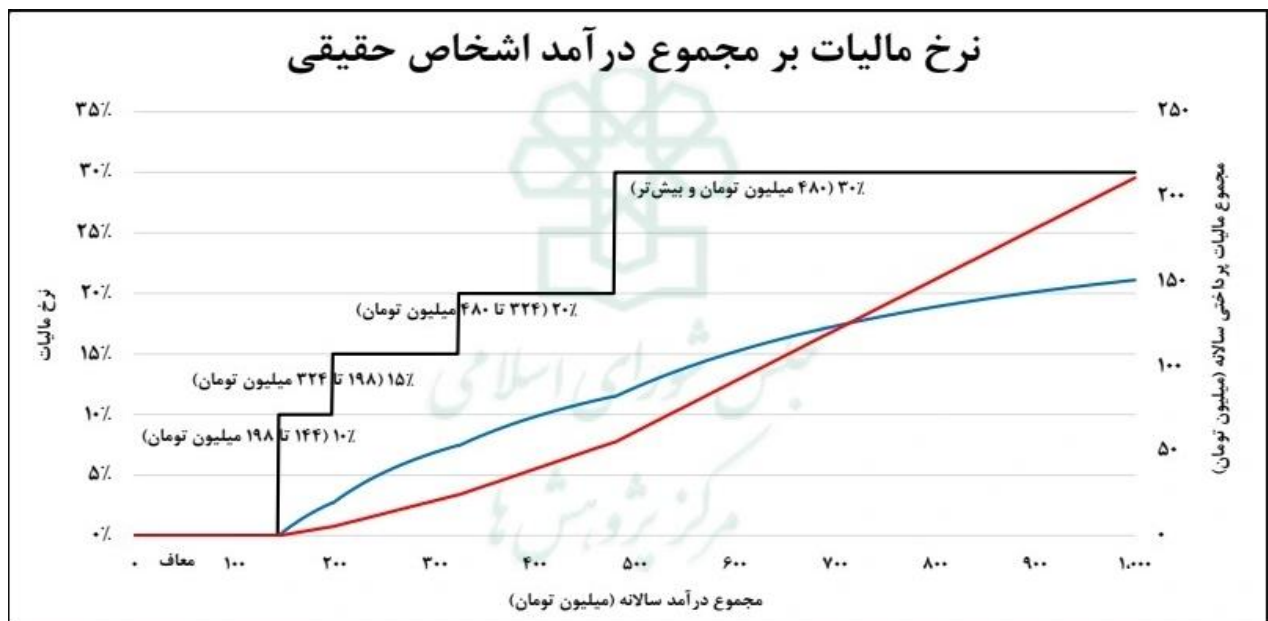
- بودجه کل کشور معادل ۶۴۷۸ هزار میلیارد تومان متشکل از دو بخش بودجه دولت بالغ بر ۲۷۳۷ هزار میلیارد تومان و بودجه شرکت‌ها ۳۷۴۱ هزار میلیارد تومان.
- لایحه بودجه ۱۴۰۳ برای مه‌تورم، انقباضی بسته شده است. رشد ۱۸.۲ درصدی بودجه عمومی دولت در شرایطی که تورم نزدیک به ۴۰ درصد است، گویای این موضوع است که دولت در کنار ترازنامه بانک‌ها، سیاست انقباض بودجه‌ای را نیز دنبال کرده است.
- اتکای بودجه دولت به فروش نفت کاهش یافته است. سهم نفت از منابع عمومی دولت از ۳۰ درصد در قانون بودجه ۱۴۰۲ به ۲۴ درصد در لایحه بودجه ۱۴۰۳ کاهش یافته است. برنامه دولت، کسب درآمد از محل مالیات است.
- کلیات بودجه به دلیل مه‌تورم، ۱۴۰۳ انقباضی بسته شده است؛ دولت سمت مصارف را در حد ممکن کنترل کرده و با توجه به محدودیت منابع، سعی کرده مخارج خود را از طریق مالیات‌ها پوشش دهد.
- منابع دولت براساس ۶۱ درصد مالیات‌هاست؛ سود سهم شرکت‌ها افزایش یافته و درآمد دولت ناشی از فروش کالا و خدمات در نظر گرفته شده است. فروش نفت و اموال دولت حدود ۶۴۴ هزار میلیارد تومان برآورد شده و واگذاری دارایی‌های مالی که شامل انواع استقراض‌ها و فروش سهام می‌شود، حدود ۳۱۹ هزار میلیارد تومان برآورد شده است.
- درآمدهای مالیاتی دولت ۴۹.۸ درصد افزایش خواهد داشت؛ مالیات بر واردات منفی ۲.۱ درصد است و سود سهام شرکت‌های دولتی ۷۶.۵ درصد، بهره مالکانه و حقوق دولتی معادن ۱۳.۴ درصد، درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات ۷۵ درصد و سایر درآمد ۵۰ درصد بوده است. برای اولین بار سهم درآمدهای مالیاتی از منابع ۴۵.۵ درصد است و این برای اولین بار اتفاق افتاده است.
- درآمدهای مالیاتی در بودجه ۱۴۰۳ عبارت‌اند از: مالیات اشخاص حقوقی ۵۳.۵ درصد ولی سهم بخش خصوصی و عمومی از هم جدا نشده است؛ مالیات بر درآمد ۳۳.۳ درصد، مالیات بر ثروت ۳۲.۸ درصد و مالیات بر کالا و خدمات ۵۴.۵ درصد برآورد شده است. میزان وابستگی منابع عمومی به نفت ۲۴ درصد است.
- حدوداً ۴۵۰ همت کسری وجود خواهد داشت که دولت احتمالاً از طرق زیر جبران خواهد کرد: افزایش فروش اوراق؛ برداشت از صندوق توسعه ملی؛ تحمیل کسری به شبکه بانکی؛ شاید بخشی هم از طریق افزایش فروش ارز به قیمت بالاتر.

- منابع ارزی احتمالاً با محدودیت روبه‌رو است. لذا اعمال قواعد سخت برای بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصاد کشور ادامه خواهد یافت. راه‌حل برای یافتن تعادل منابع و مصارف برای سال ۱۴۰۳ دشوارتر است.
- سیاست‌های اقتصادی مهم لایحه بودجه ۱۴۰۳ از نگاه بخش خصوصی، تأمین مالی داخلی، تأمین مالی خارجی، نرخ حقوق گمرکی ورودی نهاده‌های تولیدی، هدفمندی یارانه‌ها، رویکرد دولت به بخش برق، پتروشیمی، سیاست‌های مالیاتی و افزایش قیمت آب بررسی شده است.
- یکی از محورها کسری ۲۷۱ هزار میلیارد تومانی هدفمندسازی یارانه‌ها در لایحه بودجه ۱۴۰۳ است. بر این اساس میزان تحقق منابع هدفمندسازی یارانه‌ها در لایحه بودجه ۱۴۰۳، در صورت تداوم شرایط فعلی، ۶۰۰ هزار میلیارد تومان برآورد شده درحالی‌که مجموع هزینه‌ها ۸۷۱ هزار میلیارد تومان تخمین زده می‌شود.
- رشد مصارف خرید تضمینی گندم و یارانه دارو از عمده دلایل کسری این بخش در بودجه ۱۴۰۳ خواهد بود. از دیگر نقاط ضعف، می‌توان به تداوم پرداخت یارانه‌های انرژی به‌رغم تشدید ناترازی این بخش، عدم استفاده از ظرفیت اوراق، عدم تأمین منابع برای پرداخت بخشی از بدهی‌های دولت به صندوق تأمین اجتماعی و صندوق توسعه و نبود هماهنگی میان اولویت‌های بودجه و برنامه هفتم توسعه اشاره کرد.
- از سوی دیگر کاهش کسری تراز عملیاتی نسبت به سال‌های گذشته، مقابله لازم با فرار مالیاتی و برآورد دقیق‌تر از ارقام منابع عمومی بودجه نقاط مثبت لایحه ۱۴۰۳ به شمار می‌رود.

اهم محورها و تبصره های لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور

- انتشار اوراق داخلی و تأمین مالی خارجی
- سقف انتشار اوراق شرکت‌های دولتی معادل ۱۳ هزار میلیارد تومان (بسیار اندک در مقابل میزان تأمین مالی مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری شرکت‌ها) و سقف انتشار اوراق شهرداری‌ها ۳۲ هزار میلیارد تومان.
- تأمین اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با اوراق مالی، ظرفیت نظام بانکی و ماده (۱۲۵) تا سقف ۳۰ درصد ردیف‌های اعتباری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (معادل ۱۱۲ هزار میلیارد تومان).
- سقف تسهیلات مالی خارجی برای طرح‌های دولتی و غیردولتی معادل ریالی ۳۰ میلیارد یورو و با لحاظ سهم ۱۵ درصدی گشایش اعتبار (فاینانس) برای طرح‌ها
- مجوز تهاجر بدهی‌های ناشی از اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با واگذاری اموال غیرمنقول در سقف ارقام مصوب بودجه

- مجوز صدور ضمانت‌نامه دولتی برای شرکت‌های صادر کننده خدمات فنی- مهندسی برای استفاده از منابع بین‌المللی با سازوکار تأییدیه سازمان توسعه تجارت، اخذ وثیقه و صدور گواهی اخذ وثیقه توسط بانک‌های داخلی و اعلام به وزارت اقتصاد.
- مالیات و عوارض
- افزایش یک درصدی نرخ مالیات بر ارزش افزوده و مصرف آن در طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای
- محدود سازی استفاده تجاری از حساب‌های غیرتجاری مطابق آیین نامه شورای پول و اعتبار
- تهیه اظهارنامه برآوردی برای مؤدیان ارزش افزوده که طی سنوات ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۰، اظهارنامه خود را در موعد مقرر تسلیم نکرده اند.
- عدم استرداد مالیات و عوارض ارزش افزوده کالاهای نفتی (بنزین، نفت گاز، گاز طبیعی و...)
- افزایش نصاب تبصره ماده ۱۰۰ قانون مالیات های مستقیم به ۱۵۰ برابر
- تعیین معافیت سالانه حقوق و دستمزد (ماده ۸۴ قانون مالیات مستقیم) به مقدار ۱۴۴ میلیون تومان و معافیت مالیات بر درآمد مشاغل به میزان ۷۵ میلیون تومان
- ساماندهی حساب‌های شخصی و تجاری جهت جلوگیری از فرار مالیاتی
- تنفیذ مالیات خودرو و مسکن لوکس
- صنعت، معدن و تجارت
- کاهش حقوق گمرکی ماشین آلات و تجهیزات، قطعات، مواد اولیه و واسطه‌ای به ۲ درصد
- تعیین حقوق گمرکی و مالیات ارزش افزوده واردات کالاهای اساسی، دارو، ملزومات مصرفی پزشکی و شیرخشک به میزان ۱ درصد.
- تخصیص یک در هزارم وجوه حقوق دولتی معادن به منظور آموزش و تربیت کارمندان، توسعه فناوری و سایر امور در وزارت صمت- اختصاصی سازی درآمد.

مالیات ۵۰ درصد بالا می‌رود

- میزان مالیات‌های محاسبه شده در بودجه سال آینده افزایشی پنجاه درصدی را نسبت به شرایط کنونی تجربه خواهد کرد. در این راستا افزایش یک درصدی نرخ مالیات بر ارزش افزوده رخ خواهد داد. محل هزینه کرد این افزایش درآمد طرح‌های عمرانی خواهد بود. در این راستا محدود سازی استفاده از حساب‌های تجاری از حساب‌های غیر تجاری مطابق آیین نامه شورای پول و اعتبار مد نظر است.
- معافیت سالانه حقوق و دستمزد نیز برابر با ۱۴۴ میلیون تومان در سال اعلام شده است. مالیات بر واحدهای مسکونی گران قیمت و خودروهای لوکس نیز در سال آینده مد نظر خواهد بود.

مقایسه درآمدهای مالیاتی در قانون بودجه ۱۴۰۲ و لایحه ۱۴۰۳

رشد	لایحه ۱۴۰۳	مصوب ۱۴۰۲	انواع مالیات
۵۰	۱,۱۲۲.۲	۷۴۸.۹	مجموع مالیات‌های مستقیم و کالاها و خدمات
۴۶.۷	۶۵۲.۶	۴۴۵.۰	مالیات‌های مستقیم
۵۳.۵	۴۵۰.۸	۲۹۳.۷	مالیات اشخاص حقوقی
۳۰	۱۸۶	۱۴.۳	مالیات علی الحساب اشخاص حقوقی دولتی
۱۰	۲۲.۵	۲۰.۵	مالیات عملکرد شرکتهای دولتی
۳۹.۳	۲۵۶.۰	۲۵۵.۵	مالیات اشخاص حقوقی غیر دولتی
-	۵۰۰	-	مالیات موضوع تبصره ۶ لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ (موضوع بند ب ماده ۱۵۹ قانون برنامه پنجم توسعه)
۹	۳.۷	۳.۴	سایر
۳۳.۴	۱۵۲.۲	۱۱۴.۱	مالیات بر درآمدها
۲۰	۳۳.۲	۲۷.۷	مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی
۲۰	۴۲.۴	۳۵.۴	مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی
۵۰	۶۱.۳	۴۰.۹	مالیات مشاغل
۱۳.۳	۱۰.۲	۹.۰	مالیات مستغلات
۳۶۴	۵.۱	۱.۱	سایر
۳۳	۴۹.۶	۳۷.۲	مالیات بر ثروت
۲۲	۳.۹	۳.۲	مالیات بر ابرار
۶۸	۱۵.۳	۹.۱	مالیات نقل و انتقال سهام
۲۳	۱۵.۳	۱۱.۵	مالیات نقل و انتقالات املاک و سرقتی
۵۰۰۰	۱.۱	۰.۷	مالیات بر واحدهای مسکونی گران قیمت (با احتساب عرصه و عیان)
۱۰۰۰	۷.۷	۷.۰	مالیات بر انواع خودرو سواری و وانت دو کابین دارای شماره انتظامی شخصی گران قیمت
۳۰۰۰	۲.۶	۲.۰	درآمد حاصل از مالیات بر واحدهای مسکونی خالی از سکنه
۰.۵	۳.۷	۳.۷	سایر

رشد	لایحه ۱۴۰۳	مصوب ۱۴۰۲	انواع مالیات
۵۰	۱,۱۲۲.۲	۷۴۸.۹	مجموع مالیات‌های مستقیم و کالاها و خدمات
۴۶.۷	۶۵۲.۶	۴۴۵.۰	مالیات‌های مستقیم
۵۵	۴۶۹.۷	۳۰۲.۸	مالیات بر کالاها و خدمات
۲۱.۴	۸.۵	۷	مالیات بر فروش فرآورده های نفتی
۲۵	۴.۶	۳.۴	عوارض خروج مسافران مرزهای کشور
۳۰	۸.۲	۶.۳	مالیات بر فروش سیگار
۵۰	۱۹.۶	۱۳.۱	مالیات بر نقل و انتقالات اتومبیل
۴۰	۱۵.۵	۱۱.۱	مالیات شماره گذاری خودرو
۴۳	۲۶۹.۵	۱۸۸.۴	مالیات بر ارزش افزوده
۵۰	۱۵	۱۰	مالیات بر مصرف سیگار
۰	۳.۱	۳.۱	درآمد حاصل از صادرات مواد خام و محصولات معدنی و صنایع معدنی فلزی و غیرفلزی و محصولات نفتی، گازی و پتروشیمی (بند ن تبصره ۶)
-	۵۰	-	افزایش یک واحد درصد نرخ مالیات بر ارزش افزوده سهم دولت
۲۵.۳۴	۷۵.۷	۶۰.۴	سایر

- به‌عنوان نمونه مطابق با اعداد اعلامی تا پایان هفت ماه نخست سال جاری، درآمد مالیاتی دولت از واحدهای مسکونی خالی از سکنه ۲.۳ میلیارد تومان بوده است که با عدد ۲ هزار میلیارد تومانی فاصله زمین تا آسمان دارد.
- همچنین مطابق با لایحه پیشنهادی دولت کلیه املاک باارزش بیش از ۲۵ میلیارد تومان به عنوان خانه گران قیمت شناخته می‌شوند که این رقم در بودجه سال ۱۴۰۲ برابر با ۲۰ میلیارد تومان بوده است. نکته جالب توجه این بوده که از مجموع ۳۰ میلیون واحد مسکونی کشور حدود ۳۰۰ هزار خانه مسکونی دارای چنین ارزشی هستند اما درآمد دولت تا پایان مهر ماه حدود ۱۷ میلیارد تومان بوده و حکایت از ناکارآمدی نظام مالیاتی کشور به منظور درآمد این پایه مالیاتی است و به سبب استمرار سیاست دولت در این بخش، در سال آینده نیز دستیابی به رقم اعلامی خیال بافی بیش نیست.
- علاوه بر این در بخش مالیات بر خودروهای لوکس نیز با وجود شناسایی بیش از ۱۵۰ هزار خودروی لوکس عملاً شاهد توفیق چندانی نبوده‌ایم و مانند دو پایه مالیاتی قبلی، برای سال ۱۴۰۳ نیز نمی‌توان امکان تحقق درآمد این بخش را متصور شد.
- تمامی شبهات مطرح شده پیرامون فشار بر حقوق‌بگیران به‌منظور تأمین درآمدهای مالیاتی دولت نادرست است، اما نباید این نکته را فراموش کرد که تورم برای سال آینده نیز در محدوده ۳۰ تا ۴۰ درصد خواهد بود، در حالی که افزایش حقوق کارکنان دولتی حدود ۲۰ درصد است و برای کارگران یا نیروهای بخش خصوصی نیز نمی‌توان رقم بیش از ۲۵ درصد را متصور بود.
- با این تفاسیر و به سبب بالاتر بودن اثر تورم نسبت به افزایش حقوق در عمل فشار اقتصادی بر مردم ادامه خواهد داشت، هر چند سیاست‌های دولت در مسیر کاهش تورم است؛ اما همچنان بیشترین فشار بر قشر متوسط و ضعیف جامعه تحمیل خواهد شد.

رشد ۷ درصدی اقتصاد در لایحه بودجه ۱۴۰۳ هدف‌گذاری شد

- لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ که پیش‌بینی دخل و خرج دولت برای سال آینده است، را می‌توان اولین لایحه بودجه‌ای دانست که بر اساس چهارچوب‌ها، احکام و خط‌مشی‌های مندرج در قانون (لایحه) برنامه هفتم توسعه تنظیم شده است. به عبارت دیگر با عنایت به همزمانی فرآیندهای تدوین لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ و تصویب لایحه برنامه هفتم توسعه در مجلس شورای اسلامی، مقرر شد، لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ بر مبنای اصول، قواعد و خط‌مشی‌های قانون برنامه توسعه هفتم توسعه تدوین شود.
- مشی کلی در تدوین لایحه بودجه ۱۴۰۳ این بوده است که از احکامی که ماهیت آنها اصلاح قوانین دایمی کشور است، تا حد امکان اجتناب شود. به عبارت دیگر تمام تلاش این بوده است که از گنجاندن احکامی که ماهیت آنها دایمی بوده و در قالب احکام لایحه بودجه (با ماهیت یکساله) موضوعیت نداشته است، جلوگیری شود. سعی شده

است از آوردن احکام قانونی بی‌ارتباط با موضوع بودجه و غیرضرور اجتناب شود. البته این موضوع استثنائات مختصری داشته که آن استثنائات بیشتر در زمینه‌هایی بوده که تصویب این احکام می‌توانسته منابع درآمدی جدیدی را ایجاد و یا موضوع تنگنای مالی را مدیریت نماید. با این اقدامات حجم و تعداد احکام ماده واحده لایحه بودجه ۱۴۰۳ نسبت به سالهای قبل کاهش یافته است.

- در تدوین الگوی کلی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ مفروضات قانون برنامه هفتم توسعه در برخی از پارامترهای اصلی و مهم اقتصادی مانند رشد اقتصادی، تورم و میزان سرمایه‌گذاری مدنظر قرار گرفته و سایر ارقام بخش‌های منابع و مصارف لایحه بودجه ۱۴۰۳ بر مبنای آن تنظیم شده است.

- در بخش منابع و مصارف لایحه بودجه ۱۴۰۳ چند اصل مهم مانند استمرار رشد سالهای ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ با ارتقاء به سطح رشد اقتصادی ۷ درصدی در سال نخست برنامه هفتم برای نیل به هدف ۸ درصدی برنامه، واقع بینی و در نظر گرفتن ظرفیت‌های واقعی بخش‌های مختلف اقتصاد ملی به ویژه در بخش‌هایی نظیر بهره مالکانه معادن، سود شرکت‌های دولتی و بخش ارتباطات در این لایحه دنبال می‌شود.

- مدنظر قرار دادن روند گذشته و تحولات قابل پیش‌بینی جاری و آتی (میان مدت) اقتصاد ملی، ادامه اصلاحات در ساختار مالی دولت و بالا بردن سهم منابع پایدار و مطلوب در سرجمع منابع (مانند مالیات‌ها)، رعایت جانب احتیاط و واقع‌بینی در پیش‌بینی سهم منابع نفتی (میزان صادرات، قیمت جهانی نفت و نرخ ارز تسعیر دلارهای نفتی) در منابع درآمدی، تعریف منابع درآمدی قابل تحقق از محل مولدسازی دارایی‌های دولت متناسب با توان اجرایی و واقعیت‌های مرتبط با این بخش در دو سطح ملی و استانی با لحاظ عملکرد سال جاری و همچنین ایجاد مشوق‌های لازم برای تحقق اهداف درآمدی تعیین شده در این بخش با ایجاد مکانیسم‌های بازگشت منابع درآمدی در دو بخش تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و هزینه‌ای دستگاه مولدساز با نسبت‌های منطقی و مشخص، توجه به عدالت در تخصیص منابع و تعدیل بخشی از هزینه‌های قابل مدیریت و جبران بخش از اختلاف پرداخت بین دستگاه‌های ملی و استانی و رفع تبعیض و نارضایتی‌های ناشی از این امر از اهداف لایحه بودجه است.

- برنامه‌ریزی و ایجاد مکانیسم‌های اجرایی، تشویقی و تسهیلی برای بهره‌مندی از ظرفیت‌های مشارکت‌های خصوصی - عمومی در پیشبرد اهداف مربوط به طرح‌ها و پروژه‌های مهم با ایجاد سازوکارهای انگیزشی و کسب و کاری لازم و مشوق‌های قانونی مختلف و کاهش سایر هزینه‌ها در جهت سیاست ضدتورمی بودجه. لازم به توضیح است که رشد منابع بودجه عمومی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ معادل ۱۸.۲ درصد نسبت به ارقام مصوب منابع بودجه عمومی سال قبل بوده است. این رقم حاکی از آن است که در سال ۱۴۰۳ علی‌رغم شرایط تورمی، بودجه با کنترل مصارف مدیریت شده است.

ارقام کلان لایحه بودجه ۱۴۰۳

- کل منابع عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به قانون بودجه سال جاری ۱۸.۲ درصد رشد داشته و به ۲۴۶۲ هزار میلیارد تومان رسیده است.
- در لایحه بودجه کشور برای سال آینده، کل منابع عمومی دولت ۲,۴۶۲ هزار میلیارد تومان است که نسبت به بودجه سال گذشته حدود ۱۸ درصد افزایش یافته است. در جدول زیر سقف منابع لایحه بودجه سال آینده در مقایسه با سال جاری آمده است. (مبالغ جدول فوق بر حسب میلیارد ریال است).
- سقف درآمدهای منتشر شده در لایحه بودجه سال آینده نسبت به سال جاری حدود ۴۲ درصد رشد داشته است. سقف درآمدها و تراز عملیاتی در بودجه سال ۱۴۰۳ مطابق جدول زیر هستند.

منابع	سال ۱۴۰۲	سال ۱۴۰۳	درصد رشد
درآمدها	۱۰,۵۴۰,۹۲۶	۱۴,۹۵۸,۰۰۰	۴۱.۹%
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۷,۳۲۲,۴۷۴	۶,۴۷۰,۰۰۰	-۱۱.۶%
واگذاری دارایی‌های مالی	۲,۹۶۰,۰۰۰	۳,۱۹۲,۴۰۰	۷.۹%
جمع منابع عمومی دولت	۲۰,۸۲۳,۴۰۰	۲۴,۶۲۰,۴۰۰	۱۸.۲%

درآمدها	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
درآمدهای مالیاتی	۷,۴۸۹,۹۲۶	۱۱,۲۲۰,۰۰۰	۴۹.۸%
مالیات بر واردات (حقوق ورودی)	۱,۴۵۴,۹۳۰	۱,۴۰۰,۰۰۰	-۳.۸%
سود سهام شرکت‌های دولتی	۳۴۰,۰۰۰	۶۰۰,۰۰۰	۷۶.۵%
مالیات دولت در بخش ارتباطات	۱۵۷,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۷.۴%
بهره مالکانه و حقوق دولتی معادن	۴۸۵,۰۰۰	۵۵۰,۰۰۰	۱۳.۴%
درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات	۲۶۵,۷۷۱	۴۶۵,۰۰۰	۷۵
سایر درآمدها	۳۸۴,۶۲۳	۵۲۳,۰۰۰	۳۶
تراز عملیاتی	-۴,۵۴۷,۴۷۴	-۳,۰۷۹,۴۰۰	۳۲.۳%

- مجموع منابع نفتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، معادل ۵۸۵ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده که حدود ۱۱ درصد نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۲ کاهش یافته است.
- وابستگی مستقیم بودج به نفت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ بدون در نظر گرفتن منابع و مصارف قانون هدفمندی یارانه ها و ۱۳۶ هزار میلیارد تومان منابع اختصاص یافته به تقویت بنیه نظامی، معادل ۲۴ درصد بوده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲، کاهش ۵ درصدی داشته است.

- سهم منابع مالیاتی از منابع عمومی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲، ۹ واحد درصد افزایش داشته و به ۴۵ درصد رسیده است. مقدار در نظر گرفته شده درآمدهای مالیاتی حدود ۱۱۲۲ هزار میلیارد تومان است که انتظار می رود تحقق کامل داشته باشد.

تحلیل و جمع بندی

➤ تحلیل

- افزایش رشد اقتصاد کلان، کنترل تورم و بهبود توزیع درآمد از اهداف اصلی بودجه است، رشد اقتصادی توأم با عدالت ۷ درصد، افزایش بهره‌وری کل عوامل تولید، اجرای طرح‌های پیشران ملی، کاهش نرخ تورم به کف کانال ۳۰ درصد، ایجاد ثبات در سطح عمومی قیمت‌ها و تامین امنیت غذایی و همچنین تقویت رویکرد اقتصادمحور در سیاست خارجی از جمله اهداف و رویکردهای مهم کلان بودجه است.
- در این لایحه قیمت هر بشکه نفت ۶۵ یورو در نظر گرفته شده و مقدار صادرات نفت خام و میعانات ۱۳۵۰ بشکه در روز، نرخ تسعیر هر یورو بر مبنای دلار ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی نیز ۳۱ هزار تومان خواهد بود. همچنین نرخ رشد ضریب حقوق کارکنان دولت ۱۸ درصد و ارزش کل واردات معادل ۶۰ میلیارد دلار برآورد شده است. رقم پیش‌بینی شده در بخش درآمدها معادل ۱۴۹۸ هزار میلیارد تومان است که نسبت به درآمدهای پیش‌بینی شده در لایحه بودجه ۱۴۰۲ معادل ۴۲ درصد رشد داشته است. درآمد حاصل از واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای ۶۴۵ هزار میلیارد تومان و درآمد حاصل از دارایی‌های مالی ۳۱۹ هزار میلیارد تومان تعیین شده است. از کل منابع در نظر گرفته شده، حدود ۶۱ درصد عمدتاً از طریق درآمد پایدار (مالیات + سود حاصل از مالکیت دولت و سایر درآمدها) تامین شده و ۲۶ درصد آن از طریق فروش نفت و اموال منقول و غیرمنقول و حدود ۱۳ درصد از طریق فروش شرکت‌های دولتی و اوراق (استقراض) حاصل خواهد شد.
- تحقق تورم هدف‌گذاری شده بعید است هزینه‌ها در بودجه سال آینده یک هزار و ۸۰۴ هزار میلیارد تومان برآورد شده که نسبت به رقم پیش‌بینی شده در سال گذشته ۱۹.۵ درصد افزایش داشته است. به طور کلی بودجه کل کشور از سه طریق هزینه‌های جاری به میزان ۷۳ درصد کل، هزینه‌های عمرانی به میزان ۱۵ درصد کل و تملک دارایی‌های مالی به مقدار ۱۲ درصد کل مصرف می‌شود. بنابراین، با توجه به اینکه تورم در حال حاضر در کانال بین ۴۰ تا ۵۰ درصدی قرار دارد پیش‌بینی شده در آخر امسال نرخ تورم ۴۰ درصد و در سال آینده ۳۰ درصد شود که تحقق آن بعید به نظر می‌رسد. از سوی دیگر، رشد ۱۸ درصدی مصارف نشان‌دهنده انقباضی بودن بودجه پیشنهادی است و بودجه عمرانی کنونی رشد اقتصادی در پی ندارد.
- در لایحه اصلاحی بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به نسخه اولیه گام‌های مثبتی برداشته شده است. دولت در نسخه اصلاحی از لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ جدولی از فروض مصارف به لایحه افزوده است که ۱۲ فرض

مهم هزینه‌ای لایحه بودجه در آن درج شده است. ارائه این جدول اگرچه هنوز با نسخه مطلوب فاصله دارد ولی گامی مهم در راستای ارتقای شفافیت مصارف محسوب می‌شود. علاوه بر این بازپرداخت حداقل ۲۰ هزار میلیارد تومان از بدهی دولت به پیمانکاران که از محورهای مهم مورد مطالبه مجلس در برنامه هفتم بود در لایحه اصلاحی منظور شده است. با توجه به تأکیدات نمایندگان مجلس در جلسه بررسی کلیات لایحه بودجه بر لزوم لحاظ متناسب سازی حقوق بازنشستگان با شاغلین هم‌مطراز و تأمین منابع پایدار برای آن، در لایحه اصلاحی منابع حاصل از افزایش یک درصد مالیات بر ارزش افزوده به این موضوع اختصاص یافته است. در نظر گرفتن یک درصد افزایش مالیات بر ارزش افزوده برای موضوع متناسب سازی حقوق بازنشستگان به دلیل ماهیت پایدار آنکه منجر به افزایش سقف استقراض دولت نمی‌شود، نکته مثبت نسخه اصلاحی لایحه بودجه اصلاحی دولت است.

- در زمینه وظایف اساسی دولت، از یک طرف چالش کنترل کسری بودجه و تورم، دولت را در مضیقه قرار می‌دهد و از طرف دیگر با توجه به شرایط اقتصاد کلان و نیازهای قابل توجه از حیث سرمایه گذاری و ارائه کالاها و خدمات عمومی در عرصه‌هایی مانند آموزش و پرورش و بهداشت و درمان، دولت وظایف مهمی را برعهده دارد که رسیدگی به آنها نیازمند صرف حجم قابل توجهی از منابع است. در این شرایط تنها مسیر مناسب برای تحقق توأمان هر دو دغدغه، تلاش برای افزایش منابع مناسب و بهبود وضعیت کالاها و خدمات عمومی است.

- به نظر می‌رسد با توجه تورم‌های بالای چند سال اخیر و نتایج اقتصاد کلان مرتبط با آن در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ دغدغه‌های مرتبط با کنترل کسری بودجه پررنگ‌تر از دغدغه‌های مرتبط با پوشش وظایف دولت نظیر ارائه کالاها و خدمات عمومی و سرمایه‌گذاری بوده است. یکی از نقاط قوت لایحه بودجه ۱۴۰۳ تلاش در جهت کنترل کسری بودجه و همچنین رویکرد دولت در برآورد دقیق‌تر منابع و جلوگیری از بیش برآوردی منابع است. در عین حال نقطه ضعف آن، عدم در نظر گرفتن تدابیر لازم برای بسط منابع است.

- یکی از مهم‌ترین مواردی از منابع و مصارف که از شفافیت لازم برخوردار نیست و ابتکارات درآمدی و هزینه‌ای دولت در رابطه با آن نامشخص است، منابع و مصارف هدفمندسازی یارانه‌ها است. در لایحه صرفاً سرجمع منابع و مصارف هدفمندی اعلام شده و جزئیات آن حداقل در مرحله اول ارائه لایحه بودجه مشخص نشده است که در جزئیات می‌تواند موجب بروز مشکل شود. با توجه به احتمال عدم تحقق جدی منابع هدفمندی و کم برآوردی مصارف، ارائه فروض و جزئیات این بخش بیش از پیش ضرورت می‌یابد.

- از دیگر نقاط ضعف مهم لایحه بودجه که در نسخه اصلاحی نیز برطرف نشده، می‌توان به تداوم روند معیوب گذشته در رابطه با یارانه‌های انرژی علی‌رغم تشدید ناترازی انرژی و تصویب احکام مهم اصلاحی در مصوبه

برنامه هفتم توسعه اشاره کرد؛ همچنین تثبیت نرخ ارز کالاهای اساسی که زمینه ساز سیاست های شوک درمانی در سال های آینده است از دیگر نقاط ضعف مهم لایحه بودجه در نسخه اولیه و اصلاحی است.

- ارتباط لایحه بودجه با مصوبه برنامه هفتم اگرچه در نسخه اصلاحی ارائه شده تقویت شده است (در حوزه هایی مانند متناسب سازی حقوق بازنشستگان، تأدیه بدهی های پیمانکاران طرح های عمرانی، در اولویت قرار گرفتن تکمیل و نهایی سازی طرح های عمرانی نیمه تمام به عنوان تکلیف سیاست های کلی و...)، لیکن در رابطه با حوزه هایی مثل ناترازی بانک ها، سرمایه گذاری در پیشران ها و موضوع بهینه سازی مصرف انرژی همچنان این ارتباط شفاف نبوده که لازم هست در مجلس تقویت گردد. با این حال با توجه به مشکلات احتمالی اجرای بودجه در سال آتی در مورد منابع و مصارف هدفمندی تصمیم گیری در مورد کلیات لایحه بودجه منوط به تعیین تکلیف و تفاهم در رابطه با منابع و مصارف این بخش است تا از مشکلات در اجرای بودجه جلوگیری شود.

➤ جمع بندی

لایحه بودجه ۱۴۰۳ مبهم است و تصویر روشنی را به فعالان اقتصادی نمی دهد و فشار مضاعفی بر بخش مولد اقتصاد کشور تحمیل خواهد کرد:

- مالیاتهای بخش تولید افزایش پیدا کرده است که خود آثار دکودی دارد
- اخذ حقوق گمرکی از ماشین آلات و نهاده های تولید در شرایط که نرخ ارز به شدت افزایش یافته و اقتصاد کشور با شرایط تورمی و تحریمی مواجه است تولید کنندگان را با مشکل مواجه خواهد کرد
- تا زمانی که دولت هزینه های خود را کنترل نکند حتی با وجود افزایش درآمدهای مالیاتی، در پوشش هزینه های جاری از طریق درآمدها همچنان دچار مشکل بوده و ناچار به امتشار اوراق، فروش شرکتهای و ... خواهیم بود.

سیاستهای مالیاتی / تبصره ۱۵:

- افزایش حقوق گروه های مختلف حقوق بگیر به میزان متوسط ۱۸ درصد (جزء ۱ بند الف)
- تعیین عدد ۱۴۴ میلیون تومان به عنوان سقف معافیت مالیاتی سالانه ماده ۸۴ قانون مالیاتهای مستقیم (جزء ۱ بند ث)
- تعیین نرخ مالیات بر مجموع درآمد اشخاص حقیقی (چه از کارفرمای اصلی و چه غیر اصلی)
 - ۱- نسبت به مازاد ۱۴۴ میلیون تومان تا ۱۹۸ میلیون تومان در سال، ۱۰ درصد
 - ۲- نسبت به مازاد ۱۹۸ میلیون تومان تا ۳۲۴ میلیون تومان در سال، ۱۵ درصد

۳- نسبت به مازاد ۳۲۴ میلیون تومان تا ۴۴۸ میلیون تومان در سال، ۲۰ درصد

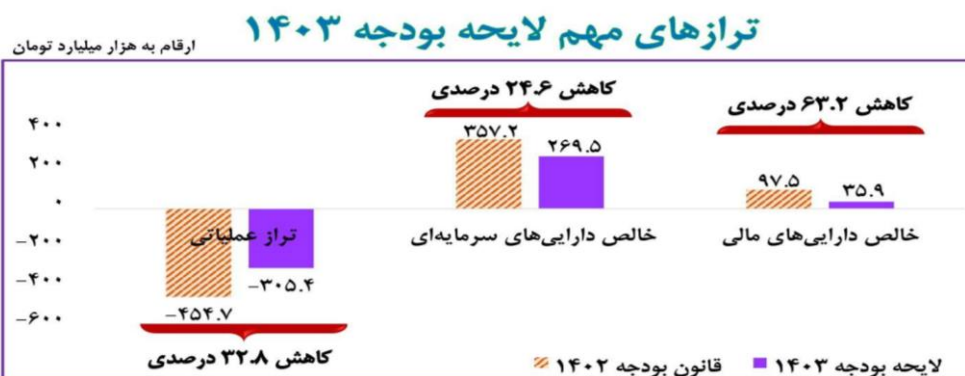
۴- نسبت به مازاد ۴۴۸ میلیون تومان به بالا در سال، ۳۰ درصد (جز ۲ بند ث)

سیاستهای مالیاتی / تبصره ۶:

- افزایش یک واحد درصدی (۱درصد) نرخ مالیات بر ارزش افزوده جهت مصرف آن در تکمیل و بهره برداری از طرح های تملک دارایی های سرمایه ای (بند س)
- عدم استرداد مالیات و عوارض کالاهای نفتی (انواع بنزین و سوخت هواپیما، نفت گاز، نفت سفید، نفت کوره، گاز طبیعی و گاز مایع) (بند الف)
- افزایش میزان درآمد ابرازی مشمول مالیات اشخاص نسبت به سال از ۱۰ درصد به ۴۰ درصد جهت برخورداری از کاهش ۱ تا ۵ درصدی نرخ مالیات (بند ب)
- ایجاد دسترسی برای سازمان امور مالیاتی کشور به اطلاعات سامانه های موجود توسط بانک مرکزی (سیاق و سرآمد) (بند ث)
- توقیف و برداشت از حساب بدهکاران مالیاتی و واریز به حساب سازمان به منظور جلوگیری از فرار مالیاتی توسط بانک مرکزی (بند ث)
- ایجاد دسترسی بر خط برای سازمان امور مالیاتی کشور به اطلاعات املاک مورد نیاز این سازمان (جز ۳ بند ژ)
- مشمول مالیات شدن زمینهای فاقد اعیانی دارای کاربری مسکونی، اداری و تجاری، باغ ویلاهای مجاز و واحدهای مسکونی دارای ارزش بیش از ۳۵ میلیارد تومان به میزان دو در هزار برای مازاد بر این مبلغ (جز ۱ بند ژ)
- اجازه حسابرسی سیستمی به سازمان امور مالیاتی کشور برای تعیین مالیات و عوارض ارزش افزوده آن دسته از مودیان مالیات بر ارزش افزوده که در دوره های سنوات ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۰ اظهارنامه های خود را تسلیم ننموده و تاکنون مورد رسیدگی قرار نگرفته اند و مالیات آنها نیز برآورد نگردیده است. (بند چ)
- تعیین مالیات سالانه خودرو به نرخ یک درصد (۱٪) بر مازاد مبلغ سی میلیارد تومان (بند د)
- افزایش نسبت ۱۰ برابر میزان معافیت ماده ۸۴ قانون مالیاتهای مستقیم به ۱۵۰ برابر برای فروش کالا و خدمات به منظور معافیت مودیان از انجام بخشی از تکالیف قانونی از قبیل نگهداری اسناد و مدارک و ارائه اظهارنامه مالیاتی توسط سازمان امور مالیاتی (بند خ)

سایر تبصره‌های مهم

- افزایش قیمت آب بها
- پرداخت ۶ هزار میلیارد تومان به صندوق بیمه محصولات کشاورزی به صورت نقدی یا اسناد خزانه
- اختصاص ۱۳۶۵ میلیارد یورو برای واردات کالاهای اساسی و دارو
- در نظر گرفتن تعرفه گاز مصرفی تاسیسات گردشگری و صنایع دستی و آب درمانی ها و هتل ها مشابه تعرفه خدمات و تعرفه برق این فعالیتها در مناطق فاقد گاز برابر با تعرفه مصارف عمومی
- پذیرش هزینه قابل قبول مالیاتی برای واخدهای فرآوری مواد معدنی در صورت ارائه صورت حساب الکترونیکی از ارزش خرید مواد معدنی
- کاهش ۳۳ درصدی کسری تراز عملیاتی، حاکی از این واقعیت است که دولت سعی دارد هزینه های خود را مدیریت کند.

نتیجه گیری از بررسی آمار و ارقام کلان لایحه بودجه ۱۴۰۳

راه حل برای یافتن تعادل منابع و مصارف برای سال ۱۴۰۳ دشوارتر است.

- حدود ۴۵۰ همت کسری وجود خواهد داشت که دولت احتمالاً از راه های زیر جبران

خواهد کرد:

- افزایش فروش اوراق
- برداشت از صندوق توسعه ملی
- تحمیل کسری به شبکه بانکی
- شاید بخشی هم از طریق افزایش فروش ارز به قیمت بالاتر

• منابع ارزی احتمالاً با محدودیت روبرو است لذا اعمال قواعد سخت برای بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصاد کشور ادامه خواهد یافت.

نرخ حقوق گمرکی ورودی نهاده های تولیدی

بند الف تبصره ۷:

۱- نرخ حقوق گمرکی کلیه ماشین آلات و تجهیزات (با رعایت ماده ۳ قانون جهش تولید دانش بنیان مصوب ۱۴۰۱)، قطعات، مواد اولیه و واسطه ای تولیدی به ۲ درصد کاهش می یابد.

۲- نرخ حقوقی گمرکی و مالیات بر ارزش افزوده واردات کالاهای اساسی، دارو، ملزومات مصرفی پزشکی و شیرخشک مخصوص اطفال به ۱ درصد تقلیل می یابد.

کاهش ۲ واحد درصدی حقوق گمرکی واردات ماشین آلات و مواد اولیه خطوط تولید، نسبت به سال ۱۴۰۲ تا حدی هزینه تولید را کاهش می دهد و این نکته مثبتی است.

تامین مالی داخلی

در نظر گرفتن سقف محدود در مقابل میزان تامین مالی مورد نیاز برای سرمایه گذاری شرکتها

بند الف تبصره ۱: شرکتهای دولتی مجاز شده اند مبلغ ۱۳ هزار میلیارد تومان اوراق مالی اسلامی برای طرح های مصوب شورای اقتصاد منتشر کنند.

بند ب تبصره ۱: شهرداری ها مجاز شده اند مبلغ ۲۰ هزار میلیارد تومان اوراق مالی اسلامی برای توسعه ناوگان حمل و نقل عمومی و ۱۲ هزار میلیارد تومان برای توسعه زیرساختهای شهری و ... منتشر کنند.

در نظر گرفتن اوراق مالی و اسناد اعتباری برای اعتبارات عمرانی

بند پ تبصره ۱: تامین اعتبار طرحهای تملک دارایی های سرمایه ای با اوراق مالی با استفاده از ظرفیت بانکی و ۳۰ درصد از ردیف های اعتباری طرحهای تملک دارایی های سرمایه ای

بازپرداخت مطالبات به پیمانکاران طرحهای عمرانی از طریق واگذاری اموال غیر منقول

بند خ تبصره ۱: دولت مجاز است تا سقف تعیین شده در واگذاری دارایی های سرمایه ای علاوه بر شیوه فروش نسبت به تسویه و تهاتر بدهی ها ناشی از اجرای طرحهای تملک دارایی های سرمایه ای با اموال غیر منقول خود به صورت جمعی خرجی اقدام کند.

تامین مالی خارجی

بند چ تبصره ۱: در نظر گرفتن سقف ۳۰ میلیارد یورو برای تسهیلات مالی خارجی در طرحهای دولتی و غیردولتی در

سال ۱۴۰۳

بند د تبصره ۱: ارائه ضمانت نامه تا سقف ۳۰ میلیارد یورو به شرکتهای صادرکننده خدمات فنی مهندسی با توجه به موانعی که در زمینه نقل و انتقال پول، احتما تشدید تحریم های و تشدید تنش در اقتصاد کشور وجود دارد، دسترسی به تسهیلات مالی خارجی پیش بینی شده بعید به نظر می رسد. هدفمندی یارانه ها

پیش بینی منابع و مصارف هدفمندی - ارقام به هزار میلیارد تومان

عنوان	۱۴۰۲		۱۴۰۳	رشد نسبت به عملکرد	رشد نسبت به قانون
	قانون	پیش بینی عملکرد	درصد تحقق لایحه		
منابع	۶۶۰	۵۰۰	۷۶	۵۲	۱۵
مصارف	۷۵۰	۷۵۰	۱۰۰	-	-
کسری		۲۵۰	-	-	-

جدول مربوط به منابع و مصارف هدفمندی یارانه ها، در لایحه بودجه ۱۴۰۳ حذف شده است. لذا نمیتوان تبیین کرد که سیاست دولت در سال آینده در مورد افزایش قیمت انرژی مصرفی بخش تولید (قیمت بنزین، نفت گاز و نرخ خوراک پتروشیمی ها) چیست؟

در جز ۶ بند الف تبصره ۸، همچون سالهای گذشته به حذف یارانه افراد غیرمشمول (ثروتمندها) اشاره شده است. لیکن سازوکارهای اجرایی این اقدام مشخص نشده است.

چسبنده بودن مصارف هدفمندی (پرداخت یارانه به خانوارها) موجب شده دولت در بند پ تبصره ۸ تصریح کند که در صورت کاهش تولید فرآورده های اصلی نسبت به برنامه تولید، وزارت نفت از طریق شرکتهای تابعه ذی ربط با دریافت و فروش فرآورده های ویژه از پالایشگاه های مربوطه، مقادیر کسری را جبران میکند.

رویکرد دولت به بخش برق

- عدم ارائه آمار و ارقام مشخص از بودجه شرکتهای دولتی بخش برق وزارت نیرو
- اعتبارات مصوب وزارت نیرو (شامل بخش آب و برق) در بودجه سال ۱۴۰۲ برابر ۴،۲۲ هزار میلیارد تومان بوده که معادل ۲۵ درصد آن برای بخش برق وزارت نیرو است.
- بودجه شرکتهای دولتی بخش برق در سال ۱۴۰۲ بیش از ۲۳۲ هزار میلیارد تومان بوده است. به عبارت دیگر کمتر از ۹ درصد از بودجه صنعت برق متکی به بودجه عمومی مل کشور است.
- عدم تعیین و تکلیف برخی احکام مهم در بخش برق در لایحه بودجه ۱۴۰۳ و موکول کردن تصمیم گیری در خصوص آنها به لایحه الحاق ۳ از قبیل:

- رابطه مالی شرکتهای مادر تخصصی تولید برق حرارتی و توانیر با شرکتهای تابعه

- هوشمندسازی مصرف

- تعیین الگوی مصرف برق و گاز در بخش ساختمانی

- صلاح ساختار و اساسنامه شرکت‌های تابعه وزارت نیرو

- رایگان شدن برق مددجویان کمیته امداد و بهزیستی

- صفر شدن هزینه انتقال برق نیروگاه‌های تجدیدپذیر و اتمی

نحوه تصمیم‌گیری سیاستگذاری در خصوص این موضوعات فرصتها و تهدیدهای مستقیم و غیرمستقیمی را برای بخش خصوصی فعال در سمت عرضه و تقاضای برق ایجاد خواهد کرد.

رویکرد دولت به تخصیص منابع حاصل از اصلاح بهای برق

بند خ تبصره ۷: وزارت نیرو مکلف است ۵۰ درصد از درآمدهای حاصل از اصلاح بهای برق صنایع در شهرکها و نواحی صنعتی موضوع ماده ۳ قانون مانع زدایی از توسعه صنعت برق مصوب ۱۴۰۱/۸/۱۵ را در اجرای ماده ۸۴ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم برای تأمین برق و نوسازی شبکه انتقال برق شهرکها و نواحی صنعتی هزینه نماید.

این اقدام گام مثبت در راستای رفع چالش زیرساخت تأمین برق برای واحدهای صنعتی مستقر در شهرکها و نواحی صنعتی محسوب میشود.

شایان توجه است که این بند صرفاً برای بخشی از منابع حاصل از اصلاح بهای برق مشترکین صنعتی محل مصرف تعیین کرده و برای سایر منابع و مصارف ماده (۳) قانون مانع زدایی از توسعه صنعت برق، برغم تصریح قانون، سکوت کرده است.

به موجب این حکم در عمل وزارت نیرو به تخصیص ۵۰ درصد از درآمدهای حاصل از اصلاح بهای برق صنایع در شهرکها و نواحی صنعتی برای تأمین برق و نوسازی شبکه انتقال این شهرکها ملزم می‌شود و مجاز است برای مابقی منابع اخذ شده در این محل به اختیار و در چارچوبی که در بودجه شرکت‌های دولتی خود به تصویب می‌رساند عمل کند.

رویکرد دولت به بخش پتروشیمی

بند (پ) تبصره (۴) و بند (د) تبصره (۷): فرآورده‌های نفتی تحویلی صنعت پتروشیمی به وزارت نفت، مشمول الگوی تسویه حق‌العمل‌کاری پالایشگاه‌ها قلمداد شده است.

در این صورت وزارت نفت، فرآورده‌های نفتی تولیدی شرکت‌های پتروشیمی را به صورت غیرنقدی و با خوراک تحویلی به آنها توصیه خواهد کرد.

بند (ز) تبصره (۷): مشابه سال گذشته ۲.۵ درصد از ارزش فروش هر تن اتیلن تولیدی حاصل از خوراک صرفاً اتان مشمول عوارض انتقال خواهد شد.

شرکت‌های تولیدکننده اتیلن می‌بایست بابت انتقال اتیلن خود در طول خر لوله اتیلن غرب و فروش آن به مجتمع- های مصرف کننده اتیلن در این مسیر، ۲.۵ درصد عوارض به دولت بدهند.